

L'exempel Maiavilla

Il Consorzi da scola da Maiavilla porscha rumantsch sco rom facultativ sin il stgalim superiur

DA MARTIN CABALZAR/FMR

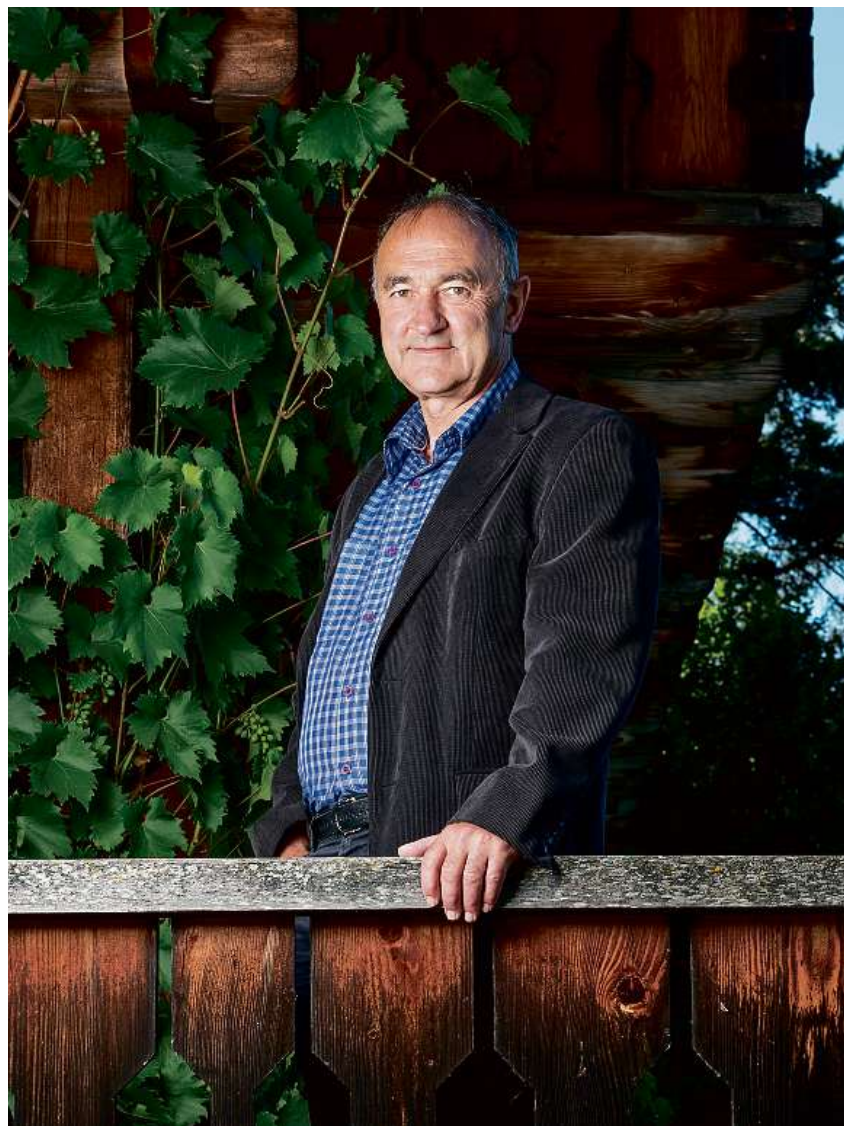
■ **Tenor la lescha chantunala da scola sto scadina lingua naziunala che na tutga betg tar ils roms obligatorics vegnir purschida sco rom facultativ, independentamain dal dumber da participants.** En general na vegn betg fatg adiever da questa pussaivladad, malgrà ch'ella exista legalmain e na custa nagut als geniturs e scolars. Per motivs da spargn e cunzunt er per motivs organisatorics e cumadaivladad ni per mancanza da magisters fan vischnancas e consorzis da scola er betg gronda reclama per questa purschida supplementara.

Tenor la nova manadra da l'Uffizi da scola e sport *Chantal Marti-Müller* èn las scolas popularas obligadas da porscher in'entira paletta da roms facultativs sin il stgalim superiur. Per il sectur da lingua èn quai: talian e franzos per las scolas rumantschas e rumantsch e franzos per scolas tudestgas e talianas. Sco roms facultativs e per part complementars sper il rom obligatoric figureschan er medias ed informatica, cuschnar, art figurativ ed art textil e tecnic, chant e musica e teater, gieu figurativ (saut) e scriver cun tastatura). Pia ina ordvart gronda schelta!

Maiavilla sco bun exempel

Malgrà la pussaivladad legala d'instruir lecziuns da rumantsch en il territori tudestg da noss chantun è quai ina rarità, sco quai ch'ina retschertga da la FMR ha eruì. Il Consorzi dal stgalim superiur a Maiavilla è perquai in'excepsziun legraivla che meritass da vegnir imitat.

Avant trais onns haja il manader da scola e sez anteriur collavuratur da la Lia Rumantscha, *Martin Mathiuet*, rendì attent expressivamain ils geniturs a questa pussaivladad. Da quest temp na saja l'interess dentant betg stà avant maun. Sco l'actuala manadra da scola *Orga Conchita*, dal reminent da provegnientscha catalana, ha dentant tradi, sajan geniturs e

En il Consorzi da scola dal stgalim superiur a Maiavilla vegn purschi instrucziun da rumantsch sco rom facultativ e Vitus Dermont è scolast da rumantsch.

FOTO YANIK BÜRKLJ

scolars uschia stads sensibilisads per questa pussaivladad.

Dals 78 scolars ch'absolvan il stgalim superiur a Maiavilla e che derivan da Maiavilla, Fläsch ed Jenins, han ussa trais scolaras sa decididas en quest onn da scola per rumantsch sco rom facultativ. Purschi vegn ina lecziun ad emna

sco instrucziun fixa sur mezdi ed ina lecziun sco lavur da project che po er vegnir nizzegiada sco instrucziun da bloc ni per excursiuns e visitas davart temas che pertutgan il rumantsch. «Cun *Vitus Dermont* avain nus gi il cletg da chattar in magister da rumantsch bain cudeschà tant cun ils idioms sco

cun il rumantsch grischun,» constatescha Orga Conchita.

Ina gronda sfida

Sco quai ch'il magister Vitus Dermont conceda è l'instrucziun da rumantsch a Maiavilla bain ina gronda sfida pervi da las premissas fitg differentas da las trais scolaras. Entant ch'ina scolara deriva da geniturs rumantschs che discurren rumantsch a chasa, ha ina segunda parents rumantschs e la terza insumma nagina relaziun particulara cun il rumantsch. Sco Rumantsch persvadi ed engaschè haja el tuttina plaschair da pudair intruidar scolars interessads en la lingua e cultura rumantscha, ha Dermont sincerà. En las lecziuns vegnia discurrei sursilvan e vallader, lingua da scrittira saja rumantsch grischun. Er sche la conversaziun saja da muntada prioritaria per questa purschida, vul Dermont dentant era confruntar sias trais scolaras cun reglas rudimentaras da la grammatica rumantscha. Pervi da la coordinaziun e da l'urari surchargià da las scolaras han las lecziuns lieu sur mezdi. Supplementarmain vegn nizzegià l'instrucziun rumantscha per uras da bloc e da project ni per excursiuns che stattan en connex cun il rumantsch.

Premissas necessarias

Entant che las purschidas da las linguas naziunalas ston vegnir offeridas independentamain dal dumber da participants, èn almain tschintg annunzias necessarias per ils ulteriurs roms d'elecziun sco cuschnar, art textil sco er musica e chant. Ils purtaders da la scola èn dentant er libers da porscher ulteriurs roms d'elecziun. Sin il stgalim superiur vegnan ils roms d'elecziun per regla purschids en partiziuns maschadadas (scola reala e secundara). L'instrucziun po er cumpigliar pliras classas ed annadas. En scadin cas munta l'elavuraziun da l'urari mintgamai ina gronda sfida per ils manaders da scola.